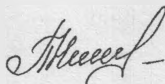

**ІНСТИТУТ АГРАРНОЇ ЕКОНОМІКИ
УКРАЇНСЬКОЇ АКАДЕМІЇ АГРАРНИХ НАУК**

ПАЛАМАРЧУК Тетяна Миколаївна

УДК 338.439.4:637.5'62:636.22/.28:539.1.04 (477.42) (043.3)

**ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИРОБНИЦТВА ЕКОЛОГІЧНО
ЧИСТОГО М'ЯСА ВЕЛИКОЇ РОГАТОЇ ХУДОБИ В
СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ
РАДІОАКТИВНО ЗАБРУДНЕНИХ
РАЙОНІВ ПОЛІССЯ**

**Спеціальність 08.06.01 – Економіка підприємства і
організація виробництва**

**Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук**

Київ – 2001

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана на кафедрі аналізу і статистики Державного агроєкологічного університету (м. Житомир) Міністерства аграрної політики України.

Науковий керівник: кандидат економічних наук, доцент, заслужений економіст України
Микитюк Валерій Мар'янович,
Державний агроєкологічний університет,
проректор з навчальної роботи, завідувач
кафедри аналізу і статистики

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, доцент
Березівський Петро Степанович,
Львівський державний аграрний університет,
завідувач кафедри організації виробництва і
агробізнесу

кандидат економічних наук, старший
науковий співробітник
Щепієнко Павло Васильович,
Інститут аграрної економіки УААН,
заступник завідувача відділу форм
господарування

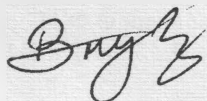
Провідна установа: Тернопільська академія народного
господарства, Міністерство освіти і науки
України, кафедра економіки, організації та
планування в АПК, м. Тернопіль.

Захист відбудеться "14" листопада 2001 р. о 14 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 26.350.02 по захисту дисертацій в Інституті аграрної економіки УААН за адресою: 03680, м. Київ, МСП, вул. Героїв Оборони, 10, 3-й поверх, конференц-зал.

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Інституту аграрної економіки УААН.

Автореферат розісланий "12" жовтня 2001 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради,
кандидат економічних наук

Пулім В.А.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. У вирішенні проблеми продовольчої безпеки України особлива роль відводиться галузям, що виробляють найбільш цінний продукт харчування - м'ясо, зокрема яловичину.

М'який клімат та наявність значних площ природних кормових угідь у поліській зоні Житомирської області створюють сприятливі умови для розвитку скотарства.

Однак після 1990 р. внаслідок впливу таких макроекономічних чинників, як втрата досягнутого наприкінці вісімдесятих років ХХ ст. паритету цін між продукцією промисловості та сільського господарства, в т.ч. м'яса, що призвело до значного зниження матеріальної заінтересованості й мотивації сільськогосподарських товаровиробників, зменшення попиту на м'ясо і м'ясопродукти в результаті зменшення реальних доходів основної маси населення, недосконалості фінансово-кредитного і податкового механізмів, відбувся різкий спад поголів'я худоби, її продуктивності, значно низилось виробництво м'яса великої рогатої худоби та його ефективність.

Надзвичайно складна ситуація склалася з виробництвом м'яса в дев'яти районах Житомирської області, що зазнали радіаційного забруднення внаслідок аварії на Чорнобильській АЕС. Пріоритетним напрямом розвитку сільського господарства в даному регіоні є виробництво екологічно чистої сільськогосподарської продукції та підвищення її еколого-економічної ефективності.

Проблема виробництва екологічно чистого м'яса великої рогатої худоби в сучасних умовах є не тільки технологічною, економічною, екологічною, але й соціальною.

Все це зумовило вибір теми, її актуальність, наукове та практичне значення дослідження.

Стан вивчення проблеми. Питанням підвищення ефективності скотарства, вдосконалення технологій і селекційної роботи в галузі, організації кормовиробництва, оплаті праці присвячено багато наукових праць вчених економістів-аграрників. Серед них наукові розробки Амбросова В.Я., Бойка В.І., Бурката В.П., Березівського П.С., Зубця М.В., Козира В.С., Коржинського М.П., Микитюка В.М., Поліщука М.П., Прістера Б.С., Рижкова В.Г., Рудого М.М., Савченка Ю.І., Славова В.П., Трегобчука В.М., Шкурина Г.Т., Щепієнка П.В. та інших дослідників.

В розробку теоретичних і методологічних засад визначення ефективності сільськогосподарського виробництва в умовах реформування агропромислового виробництва значний внесок зробили українські вчені: Андрійчук В.Г., Балацький О.Ф., Борщевський П.П., Галанець В.Г., Гладій М.В., Дем'яненко М.Я., Зіновчук В.В., Малік М.Й., Месель-Веселяк В.Я.,

Пулім В.А., Саблук П.Т., Тринько Р.І., Черевко Г.В., Юрчишин В.В., Ходаківський Є.І., Шпичак О.М. та ін.

Однак, в роботах зазначених та інших авторів не повною мірою висвітлено вирішення проблеми підвищення ефективності виробництва м'яса великої рогатої худоби з урахуванням екологічних факторів, особливо впливу радіаційного забруднення.

Все це визначило вибір теми, формування мети та завдань дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота виконана згідно з тематичними планами кафедр менеджменту організацій та аналізу і статистики Державної агроекологічної академії України по темі: "Проблеми та пошук резервів підвищення ефективності виробництва яловичини в сільськогосподарських підприємствах та особистих підсобних господарствах радіоактивно забруднених районів Житомирської області" (номер державної реєстрації 0199U5003980).

Мета і основні завдання дослідження. Метою дисертаційної роботи є вивчення теоретичних, методичних і практичних питань виробництва екологічно чистого м'яса великої рогатої худоби в зоні радіаційного забруднення та обґрунтування напрямів підвищення його ефективності в умовах реформування АПК та переходу до ринкової економіки.

Відповідно до поставленої мети в роботі вирішувались такі завдання:

- ◆ уточнити сутність категорії ефективності, визначити її критерій та показники у галузі скотарства при виробництві екологічно чистої продукції в радіоактивно забруднених районах;
- ◆ проаналізувати сучасний стан виробництва яловичини та його вплив на забезпечення населення м'ясними продуктами;
- ◆ визначити вплив комплексу факторів на формування рівня ефективності виробництва екологічно чистого м'яса великої рогатої худоби;
- ◆ оцінити стан кормової бази та ефективність виробництва кормів в умовах радіоактивного забруднення;
- ◆ обґрунтувати рівень виробництва м'яса великої рогатої худоби на перспективу і розробити комплекс заходів щодо підвищення його ефективності в сільськогосподарських підприємствах з урахуванням екологічних аспектів та організаційно-правових форм господарювання в регіоні.

Предметом дослідження є теоретичні, методичні та практичні питання ефективності виробництва екологічно чистого м'яса великої рогатої худоби в умовах радіоактивного забруднення.

Об'єктом дослідження є сільськогосподарські підприємства різних форм власності і господарювання в дев'яти радіоактивно забруднених районах Житомирської області. Більш детальні дослідження проводились в

господарствах Лугинського, Малинського, Народицького, Олевського та Овруцького районів.

Методологія та методика дослідження. Методологічною основою дослідження є концептуальні положення економічної теорії з питань виробництва, ринкових відносин, діалектичний метод пізнання та системний підхід до вивчення економічних явищ, наукові праці вітчизняних і зарубіжних вчених.

При проведенні досліджень враховувались законодавчі та інші нормативні акти України з питань розвитку агропромислового комплексу в умовах ринкових відносин, радіологічної безпеки сільськогосподарської продукції, в т. ч. продукції тваринництва.

Вирішення поставлених в дисертації завдань здійснювалось на основі даних статистичної звітності про діяльність сільськогосподарських товаровиробників і застосування різних методів дослідження: абстрактно-логічного, монографічного, статистико-економічного, розрахунково-конструктивного, балансового, економіко-математичного з використанням ЕОМ, графічного, соціологічних досліджень, особистих спостережень автора.

Наукова новизна одержаних результатів. Суттєвими результатами дисертаційної роботи, які відображають наукову новизну дослідження, є:

- ♦ уточнення поняття сутності ефективності виробництва екологічно чистого м'яса великої рогатої худоби. Особливість цього положення полягає в обґрунтуванні поняття і визначенні критеріїв еколого-економічної ефективності виробництва екологічно чистого м'яса великої рогатої худоби та обґрунтовано комплекс економічних показників її визначення;

- ♦ прогноз виробництва м'яса великої рогатої худоби на період до 2010 р. у зоні радіоактивного забруднення регіону, сутність якого полягає в обґрунтуванні обсягів виробництва екологічно чистого м'яса великої рогатої худоби на перспективу та розробці комплексу заходів щодо підвищення ефективності ведення скотарства в сільськогосподарських підприємствах радіоактивно забруднених районів регіону;

- ♦ розроблена економіко-математична модель оптимізації виробництва кормів з мінімальним вмістом радіонуклідів, яка базується на оптимізації структури посівних площ для виробництва екологічно чистих кормів у регіоні;

- ♦ визначення напрямів розвитку організаційно-правових форм господарювання в радіоактивно забруднених районах та вдосконалення організаційно-економічних відносин в новостворених сільськогосподарських підприємствах. Особливістю цього положення є обґрунтування розвитку в регіоні приватних сільськогосподарських підприємств, товариств з обмеженою відповідальністю, сільськогосподарських виробничих кооперативів, особистих підсобних

господарств громадян та розробка пропозицій по вдосконаленню їх економічних взаємовідносин шляхом розвитку інтеграції, кооперації з м'ясопереробними підприємствами з урахуванням особливостей ведення сільського господарства в радіоактивно забруднених районах області;

◆ обґрунтування пропозицій щодо впровадження ресурсозберігаючої технології виробництва екологічно чистого м'яса великої рогатої худоби. Стосовно до особливостей радіоактивно забруднених районів запропоновано застосовувати інтенсивно-пасовищну технологію виробництва екологічно чистого м'яса великої рогатої худоби.

Практичне значення одержаних результатів. Одержані висновки та пропозиції щодо призупинення спаду виробництва екологічно чистого м'яса великої рогатої худоби спрямовані на поступове нарощування обсягів його виробництва та підвищення ефективності галузі в агроформуваннях радіоактивно забрудненої зони регіону.

У виробництві впроваджуються пропозиції щодо підвищення ефективності виробництва екологічно чистого м'яса великої рогатої худоби, які подавалися Головному управлінню сільського господарства і продовольства Житомирської облдержадміністрації та в районні управління області.

Особистий внесок здобувача полягає в проведенні комплексного дослідження ефективності виробництва м'яса великої рогатої худоби в радіоактивно забруднених районах Житомирської області в умовах реформування АПК та переходу до ринкової економіки.

Основні методичні положення та результати досліджень по темі дисертаційної роботи опубліковані автором самостійно.

Апробація результатів дослідження. Результати дослідження доповідались на міжнародних та регіональних науково-практичних конференціях:

◆ “ Економічні проблеми виробництва і споживання екологічно чистої продукції АПК ” (м. Суми, 24-26 листопада, 1999 р.);

◆ “ Україна на порозі ХХІ століття: економіка, державність ” (м. Вінниця, 30-31 березня, 2000 р.);

◆ “ Реформування колективних сільськогосподарських підприємств ” (м. Житомир, 20 березня, 2000 р.);

◆ “ Проблеми економіки агропромислового комплексу та формування його кадрового потенціалу “ (м. Харків, 25-27 березня, 2000 р.);

◆ “Проблеми ефективного функціонування АПК в умовах нових форм власності та господарювання” (м. Харків, 17-18 травня, 2001 р.);

◆ “Проблеми сільськогосподарської радіоекології – 15 років після аварії на ЧАЕС” (м. Житомир, 21-23 червня, 2001 р.)

Здобувач також взяла участь в науково-практичних семінарах студентів та аспірантів економічного факультету Державного агроекологічного університету.

Публікації. Основні результати дисертації опубліковано в 11 наукових працях загальним обсягом 2,68 друк. арк.

Обсяг та структура дисертації. Дисертаційна робота викладена на 151 сторінці комп'ютерного тексту, складається з вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (164 найменувань), містить 34 таблиці, 5 рисунків та 30 додатків.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЙНОЇ РОБОТИ

У першому розділі – “Теоретичні основи ефективності виробництва екологічно чистого м’яса великої рогатої худоби” – розглянуто теоретичні питання суті ефективності як економічної категорії, визначено критерій та показники еколого-економічної ефективності з урахуванням особливостей виробництва екологічно чистого м’яса великої рогатої худоби в умовах радіоактивного забруднення та обґрунтовано методологічні підходи до проведення дослідження.

Ефективність виробництва є складною економічною категорією, в якій відображається дія об’єктивних економічних законів, що пов’язана з результативністю використання засобів виробництва і праці.

У зв’язку з погіршенням екологічного стану довкілля, особливо після аварії на Чорнобильській АЕС, найбільш актуальним і доцільним є дослідження еколого-економічної ефективності виробництва. Під еколого-економічною ефективністю сільськогосподарського виробництва слід розуміти таке виробництво сільськогосподарської продукції, яке забезпечує підвищення віддачі від використання виробничих і природних ресурсів і при цьому не завдає шкоди людині, навколишньому природному середовищу та виробничому потенціалу галузі.

Еколого-економічну ефективність виробництва оцінюють за допомогою критерію ефективності та системи економічних показників. Критерій, який зумовлюється дією об’єктивних економічних законів, характеризує ефективність з якісного боку, тобто він є мірилом оцінки явища або процесу. В ньому відображена суть категорії ефективності.

Під показниками ефективності розуміють кількісну характеристику всіх сторін суті явища. Вони є індикаторами, за допомогою яких можна вивчати стан і динаміку економічних процесів, виявляти резерви збільшення економічного ефекту при мінімальному залученні додаткових ресурсів.

Ми поділяємо думку вчених щодо того, що критерій ефективності повинен відповідати таким вимогам: по-перше, відображати співвідношення наявного виробничого потенціалу і реального ефекту; по-друге, на всіх стадіях процесу відтворення, у всіх галузях економіки мати якісну однорідність та кількісну співставність. В цьому полягає його “наскрізний” характер.

Критерій еколого-економічної ефективності сільськогосподарського виробництва полягає у максимальному вирішенні завдань задоволення попиту на екологічно чисту продукцію, дотримання в галузі нормативів використання природного середовища та оцінки отриманого економічного результату (вигода або збиток).

Критерій ефективності та показники економічної оцінки результатів господарської діяльності в сільському господарстві не можуть бути єдиними для всіх його галузей і видів продукції. Вони повинні враховувати особливості цих галузей.

Критерієм еколого-економічної ефективності виробництва м'яса великої рогатої худоби є збільшення обсягів виробництва екологічно чистої продукції на умовну голову худоби при скороченні затрат праці, енергоресурсів, кормів та зменшенні надходження шкідливих речовин у продукцію.

Екологічно чистою сільськогосподарською продукцією в радіоактивно забрудненому регіоні слід вважати продукцію, яка за вмістом радіонуклідів, зокрема цезію-137 та стронцію-90, задовольняє допустимим рівням ДР-97, який для м'яса великої рогатої худоби не повинен перевищувати відповідно 200 та 20 Бк/кг.

Для оцінки еколого-економічної ефективності виробництва яловичини на рівні окремого підприємства ми пропонуємо застосовувати таку систему економічних показників: продуктивність тварин, трудо-, матеріало- та фондомісткість виробництва м'яса великої рогатої худоби, собівартість 1 ц приросту живої маси, якість, вміст радіоактивних речовин та відповідність їх ДР-97, окупність додаткових витрат з метою зменшення вмісту радіоактивних речовин у продукції, реалізаційна ціна і собівартість 1 ц продукції, рівень рентабельності.

Для підвищення еколого-економічної ефективності виробництва м'яса великої рогатої худоби в зоні посиленого радіоактивного режиму необхідно вжити заходів, які забезпечать одержання цієї важливої продукції в межах допустимого рівня вмісту радіонуклідів при максимальній ефективності виробництва.

У другому розділі – **“Сучасний стан та ефективність виробництва м'яса великої рогатої худоби в сільськогосподарських підприємствах радіоактивно забруднених районів Житомирської області”** – викладена організаційно-економічна та екологічна характеристика ресурсного потенціалу об'єкта дослідження, здійснено аналіз сучасного стану виробництва м'яса великої рогатої худоби, визначено вплив факторів на формування його ефективності, проведена кількісна та якісна оцінка стану кормової бази.

Внаслідок аварії на Чорнобильській АЕС Житомирській області завдано надзвичайно великої екологічної та економічної шкоди. Тут з 23 адміністративних районів постраждало дев'ять (Володарськ-Волинський,

Смільчинський, Коростенський, Лугинський, Малинський, Народицький, Новоград-Волинський, Овруцький та Олевський). За рівнем забруднення радіонуклідами (цезієм-137, стронцієм-90) область належить до найбільш постраждалих регіонів України.

Станом на 1 січня 2000 р. в зоні радіоактивного забруднення розташовано 703 населених пункти, з яких 293, або 41,7 %, належать до зони добровільного гарантованого переселення, де проживало 381,7 тис. чол., або 26,6 % до загальної чисельності населення області. В забруднених районах зосереджено 30,5 % посівних площ сільськогосподарських культур, 38,5 % поголів'я великої рогатої худоби, виробляється 35,4 % м'яса великої рогатої худоби.

В подальшому розвитку сільськогосподарського виробництва в зоні Полісся важлива роль належить скотарству. Якщо раніше скотарство пов'язували переважно з виробництвом молока, а яловичину розглядали як супутню продукцію, то в нинішніх умовах пріоритетний розвиток надається виробництву м'яса великої рогатої худоби, в тому числі на базі спеціалізованого м'ясного скотарства.

Незадовільна годівля тварин, незацікавленість товаровиробників у нарощуванні вагових кондицій тварин, обмежена державна підтримка галузі, нерозвинута маркетингова діяльність тощо призвели до істотного згортання скотарства в досліджуваному регіоні за останні десять років. За період з 1991 до 2000 рр. поголів'я великої рогатої худоби тут зменшилось на 51,8 %, у т.ч. корів - на 16 %, виробництво м'яса великої рогатої худоби - в 4,3 раза, знизилась середньодобові прирости з 345 г до 220 г, або на 36,2%. Як наслідок, споживання м'яса та м'ясопродуктів на душу населення в області зменшилося в 1,8 раза і становило в 2000 р. 36 кг у рік при мінімальній нормі споживання 45 кг.

Виробництво м'яса в регіоні зосереджено головним чином в особистих підсобних господарствах населення. В 1999 р. вони реалізували на забій 66,2 % м'яса, ще 33,8 % - сільськогосподарські підприємства.

В останні роки істотно зменшився продаж худоби заготівельним організаціям. В 1999 р. їм було реалізовано по області лише 21,5 %, а по зоні радіоактивного забруднення 22,9 % всієї проданої великої рогатої худоби (в живій вазі) на м'ясо усіма категоріями господарств, що менше відповідно на 18,9 та 21,1 пункти порівняно з 1996 р. Збільшився забій тварин безпосередньо сільськогосподарськими товаровиробниками. Зростає реалізація тварин населенню в рахунок оплати праці і продукції переробки - на ринку та через власні магазини.

За каналами збуту ціна на живу худобу має незначні відхилення і в 1999 р. становила в середньому 1449,1 грн. за тонну. Орієнтиром реалізаційних цін на живу худобу є договірні ціни, які пропонують м'ясопереробні підприємства.

За період з 1991 по 1999 рр. виробництво м'яса великої рогатої худоби

у досліджуваному регіоні з рентабельного (44,7 %) стало збитковим (-56,1 %), отже, його ефективність знизилась більш як удвічі (табл. 1).

1. Рівень рентабельності (збитковості) виробництва м'яса великої рогатої худоби в сільськогосподарських підприємствах, %

Регіони	Роки				
	1991	1996	1997	1998	1999
Україна	44,3	-43,8	-61,5	-59,3	-58,1
Житомирська область	45,2	-42,8	-63,0	-56,9	-56,5
Зона радіоактивного забруднення - в цілому	44,7	-38,9	-59,7	-56,5	-56,1
в т.ч райони:					
Володарськ-Волинський	41,2	-48,2	-60,7	-45,7	-53,6
Ємільчинський	31,6	-49,3	-68,2	-59,2	-55,2
Коростенський	39,3	-26,3	-54,0	-53,6	-48,0
Лугинський	39,8	-31,1	-66,8	-52,4	-57,0
Малинський	41,0	-55,1	-67,9	-70,2	-66,1
Народицький	64,9	-23,8	-58,8	-49,6	-33,2
Новоград-Волинський	41,6	-36,5	-55,0	-47,6	-50,1
Овруцький	69,3	-36,3	-56,9	-60,5	-58,5
Олевський	33,3	-41,1	-63,4	-68,4	-70,0

Ефективність виробництва м'яса великої рогатої худоби залежить від комплексу факторів, головними серед яких є: рівень спеціалізації та концентрації виробництва, продуктивність тварин, система кормовиробництва та рівень годівлі, технологія виробництва, рівень реалізаційних цін, якість продукції, попит на продукцію тощо.

Аналіз виробничої діяльності сільськогосподарських підприємств досліджуваного регіону свідчить, що в умовах їх реформування і створення нових господарських структур ринкового спрямування необхідно зберегти спеціалізоване виробництво для того, щоб використати наявні виробничі потужності та інфраструктуру господарств, реалізувати їх переваги над дрібними (табл. 2).

Як свідчать дані табл. 2, в III групі господарств порівняно з господарствами I групи виробництво приросту великої рогатої худоби на 100 га сільгоспугідь більше в 2,1 раза, щільність поголів'я вища в 1,8 раза. При цьому є нижчими трудомісткість - на 20,3 %, собівартість 1 ц приросту - на 39,3 %, а рівень збитковості - на 14,6 пунктів.

Найважливішим фактором у формуванні продуктивності великої рогатої худоби є корми. Виявлені закономірності зменшення виробництва кормів свідчать про поглиблення кризових явищ у кормовиробництві.

Різко збільшилася собівартість кормів та зросли їх витрати на одиницю продукції. У 1999 р. витрати кормів на 1 ц приросту великої рогатої худоби становили 19,83 ц корм. од. або збільшились проти 1991 р. на 22,7 %, окупність кормів приростом склала 5,1 кг на 100 кормових одиниць, або зменшилась на 20,3 %.

2. Вплив рівня спеціалізації на економічну ефективність виробництва м'яса великої рогатої худоби в досліджуваних господарствах Житомирської області (в середньому за 1997-1999 рр.)

Показники	Групи господарств за питомою вагою надходжень від реалізації яловичини в структурі товарної продукції, %			В середньому	Показники III групи в % до I групи
	I до 10	II від 10 до 25	III понад 25		
Кількість господарств	20	35	14	69	-
Питома вага надходжень від реалізації яловичини в структурі товарної продукції, %	5,8	17,8	31,3	18,3	+25,5 п.п.
Виробництво приросту живої маси, ц на:					
одне господарство	523,4	851,9	1082,1	819,1	206,7
100 га сільськогосподарських угідь	28,1	44,1	59,5	43,9	211,7
Щільність поголів'я худоби на 100 га сільськогосподарських угідь, гол.	30,4	51,4	54,0	45,3	177,6
Затрати праці на 1 ц приросту живої маси, люд.-год.	202,0	161,0	145,4	169,5	72,0
Витрати кормів на 1 ц приросту, ц корм. од.	19,9	16,9	15,2	17,3	76,4
Собівартість 1 ц приросту живої маси, грн.	846,2	713,8	513,4	691,1	60,7
Ціна реалізації 1 ц живої маси, грн.	108,3	115,8	118,3	114,1	109,2
Рівень рентабельності (+,-), %	-84,3	-80,8	-69,7	-78,3	+14,6 п.п.

Собівартість 1 ц корм. од. становила 16,2 грн., що більше порівняно з 1996 р. майже в 2 раза.

Головним джерелом надходження радіонуклідів в організм сільськогосподарських тварин є корми. Проведений нами аналіз еколого-економічної ефективності кормових культур в даній зоні свідчить, що найбільшими постачальниками радіоактивних елементів в корми є природні сіножаті та пасовища. Сума коефіцієнтів за енергетичною урожайністю, трудомісткістю, вмістом радіоцезію в кормах у них становить 0,33, у однорічних травах на сіно – 0,49 і на зелений корм – 1,55, багаторічних травах на сіно – 0,56 і на зелений корм – 1,56, силосних культурах – 1,65, коренеплодах – 2,05, кукурудзі на силос і зелений корм – 2,43. Чим вищий коефіцієнт, тим вища еколого-економічна ефективність виробництва кормів (рис. 1).

В умовах радіоактивного забруднення площі під багаторічними й однорічними травами, особливо природні сіножаті та пасовища, потребують докорінного поліпшення та інших спеціальних контрзаходів, спрямованих на зменшення радіоактивних елементів у кінцевій продукції.

1 - Кукурудза на силос, зелений корм	5 - Однорічні трави на зелену масу
2 - Кормові коренеплоди	6 - Багаторічні трави на сіно
3 - Силосні культури (без кукурудзи)	7 - Однорічні трави на сіно
4 - Багаторічні трави на зелену масу	8 - Природні сінокоси та пасовища

Рис. 1. Ієрархічний ряд еколого-економічної оцінки кормових культур зони радіоактивного забруднення

У третьому розділі – “Основні шляхи підвищення ефективності виробництва екологічно чистого м’яса великої рогатої худоби” - розглянуто комплекс організаційно-господарських заходів, спрямованих на підвищення ефективності виробництва екологічно чистого м’яса великої рогатої худоби. Зроблено техніко-економічне обґрунтування виробництва м’яса великої рогатої худоби на перспективу.

Для підвищення ефективності виробництва екологічно чистого м’яса великої рогатої худоби в досліджуваному регіоні пропонуємо здійснити ряд заходів.

По-перше, слід посилити роботу в напрямі розвитку спеціалізованого м’ясного скотарства. Так, станом на 01.05 2001 р. галузь м’ясного скотарства створена лише в 24 господарствах області, в т.ч. в 16 господарствах, розташованих на територіях радіоактивного забруднення, що значно менше, ніж передбачалось програмою розвитку м’ясного скотарства Житомирської області на 1996-2000 роки (відповідно 86 та 65 господарств).

При цьому подальша інтенсифікація галузі м’ясного скотарства в господарствах різних форм власності можлива за умов:

- вирішення на всіх рівнях питання про співвідношення на

найближчу перспективу між чисельністю корів молочних та спеціалізованих м'ясних порід;

- організація міжгосподарських асоціацій за участю господарств по розведенню м'ясної худоби, заохоченню переробних підприємств у налагодженні виробництва яловичини на засадах кооперації;

- створення необхідної матеріально-технічної бази за рахунок цільового інвестування закупівлі для господарств-репродукторів плеємної худоби м'ясного напрямку продуктивності;

- встановлення закупівельних цін на велику рогату худобу м'ясного напрямку продуктивності залежно від якості м'яса і породи. Відповідно і ціни на м'ясо спеціалізованих м'ясних порід повинні бути на 25-30 % вищими, ніж молочних.

По-друге, необхідно зміцнювати та поліпшувати кормову базу. В умовах радіоактивного забруднення це має забезпечуватись організаційними та технологічними заходами і спрямовуватися на підвищення урожайності кормових культур як на орних землях, так і на природних кормових угіддях. До організаційних заходів належить створення спеціалізованих підрозділів з виробництва кормів.

Технологічні заходи включають:

- обробіток ґрунту з глибоким заорюванням забрудненого орного шару;

- створення високопродуктивних сіножатей та пасовищ як основи літнього утримання худоби. Використання культурних пасовищ сприятиме підвищенню якості зеленого корму (в 1 кг сухої речовини міститься 0,8-1,0 корм. од. і 100 г перетравного протеїну), зниженню витрат концентрованих кормів у раціонах великої рогатої худоби і забезпечить можливість одержувати стабільні середньодобові прирости живої маси в межах 700-750 г і більше;

- поверхневе поліпшення природних луків та пасовищ дасть можливість зменшити у 10-20 разів надходження радіонуклідів з ґрунту в трави, а через них в раціон худоби;

- внесення спеціальних речовин та сполук;

- удосконалення структури сівозмін;

- застосування відповідних меліорантів та добрив.

На нашу думку, виробництво екологічно чистих кормів у радіоактивно забрудненому регіоні повинно супроводжуватись проведенням інтенсифікації вирощування кормів та заходів, спрямованих на зниження забрудненості продукції радіонуклідами. Як показали розрахунки, запропоновані варіанти технології на прикладі ТОВ "Можарівське" Овруцького району порівняно із звичайною технологією виробництва кормів дозволять істотно зменшити рівень забрудненості кормів радіоцезієм та знизити собівартість 1 ц кормової одиниці (табл. 3).

3. Еколого - економічна ефективність виробництва кормів
в ТОВ "Можарівське" Овруцького району у 2000 році

Показники	Кормові культури											
	кукурудза на силос і зелений корм				багаторічні трави на зелений корм				природні пасовища			
	звичайна технологія	технологія виробництва екологічно чистої про- дукції			звичайна технологія	технологія виробництва екологічно чистої про- дукції			звичайна технологія	технологія виробництва екологічно чистої про- дукції		
		варіанти				варіанти				варіанти		
	I	II	III		I	II	III		I	II	III	
Площа, га	65	65	65	65	280	280	280	280	180	180	180	180
Урожайність, ц/га	107	140	160	185	101,8	116	125	175	74	90	100	170
ц кормових одиниць	15	19,6	22,4	25,9	18,3	20,9	22,5	31,5	12,6	15,3	17	28,9
Вміст в 1 ц:												
ц корм. од.	0,14	0,14	0,14	0,14	0,18	0,18	0,18	0,18	0,17	0,17	0,17	0,17
перетравного протеїну, г	15	15	15	15	25	25	25	25	23	23	23	23
Внесено на 1 га:												
вапна, т	3	3,2	3,3	3,5	2	2,5	3,0	3,5	-	1,2	1,5	3,5
органічних добрив, т	25	27	29	32	-	-	-	-	-	5,2	5,5	10,0
мінеральних добрив, кг д.р. –												
всього	20	90	110	135	-	30	40	135	-	20	25	135
в т.ч.:												
N	20	30	30	30	-	-	-	30	-	20	25	30
P	-	30	40	45	-	30	40	45	-	-	-	45
K	-	30	45	60	-	-	-	60	-	-	-	60
РН ґрунтів	5,8	5,7	5,6	5,5	5,6	5,5	5,4	5,3	5,3	5,2	5,0	5,0
Затрати праці на 1 га, люд.-год.	73,5	76,7	77,5	78,0	10,3	12,1	13,5	14,0	9,9	10,1	12,3	13,0
Виробничі витрати на 1 га, грн.	469,7	580	630	675	291,9	326	344	480	57,9	88,2	105	265
Собівартість 1 ц корм. од., грн.	31,3	29,6	28,1	26,1	15,9	15,6	15,3	15,2	4,6	5,7	6,2	9,2
Рівень забрудненості продукції радіоцезієм, Бк/кг	56	38	25	14	152	110	52	32	196	142	74	35

По-третє, збільшити загальне поголів'я великої рогатої худоби та підвищити її продуктивність. Техніко-економічне обґрунтування виробництва яловичини в регіоні на перспективу наведено в табл. 4.

До кінця 2010 р. передбачається підвищення продуктивності тварин у 2,9 раза, а поголів'я великої рогатої худоби – у 1,3 раза. В 2010 р. поголів'я худоби м'ясного напрямку збільшиться у 2,6 раза порівняно з 1999 р.

4. Основні показники розвитку скотарства в усіх категоріях господарств зони радіоактивного забруднення Житомирської області до 2010 р.

Показники	Роки			2005 р. в % до 1999 р.	2010 р. в % до 2005 р.
	1999	2005	2010		
Поголів'я великої рогатої худоби, тис. гол.	258,7	271,6	325,9	105	120
в т.ч. корів	142,4	149,5	171,9	105	115
Поголів'я великої рогатої худоби м'ясного напрямку, тис. гол.	8,1	12,2	20,7	150	170
в т.ч. корів	3,5	4,9	6,6	140	135
Надій молока на одну корову, кг	2097	2307	3000	110	130
Приріст живої маси однієї голови молодняка та худоби на відгодівлі за рік, кг	89	164	256	184	156
Виробництво на 100 га с.-г. угідь, ц:					
молока	622,4	718,8	1075	115	150
м'яса великої рогатої худоби	15,6	25,0	45,0	160	180

Підвищення ефективності виробництва м'яса великої рогатої худоби в 2010 р. в досліджуваних господарствах буде досягнуто за рахунок інтенсифікації ведення галузі (табл. 5).

5. Економічна ефективність виробництва екологічно чистого м'яса великої рогатої худоби на перспективу

Показники	ПСП "Липники" Лугинський район			ТОВ "Норинцівське" Народицький район		
	1999р.	2005р.	2010р.	1999р.	2005р.	2010р.
Середньорічне поголів'я, гол.	1536	1580	1620	1616	1670	1700
Середньорічний приріст на одну голову, кг	96,5	183	256	115,1	201	274
Одержано приросту живої маси великої рогатої худоби на 100 га с.-г. угідь, ц	41,0	68,0	80,0	53,3	65,0	85,5
Затрати на 1 ц приросту:						
праці, люд.- год	146,3	105	85	134,8	103,7	86,4
кормів, ц корм. од.	12,5	10,0	9,0	14,1	10,8	9,2
Собівартість 1 ц корм. од., грн.	24,9	22,0	20,0	21,4	20,5	19,8
Собівартість 1 ц приросту живої маси, грн.	632,9	452,0	415,0	580,0	450,0	417,0
Реалізаційна ціна 1 ц, грн.	247,0	460,0	470,0	250,0	460,0	470,0
Рівень рентабельності (+), збитковості (-),%	-61,0	1,8	13,3	-56,9	2,2	12,7

Зміцнення та поліпшення кормової бази, підвищення рівня годівлі, впровадження інтенсивно-пасовищної технології дозволять в ПСП "Липники" Лугинського та в ТОВ "Норинцівське" Народицького районів збільшити середньодобові прирости живої маси великої рогатої худоби в 2010 р. порівняно з 1999 р. відповідно з 264 г до 701 г та з 315 г до 750 г. При цьому витрати кормів на 1 ц приросту складуть відповідно 9 та 9,2 ц корм. од. За рахунок впровадження комплексної механізації в галузі цих господарств очікується зниження затрат праці на 1 ц приросту відповідно на 11,1 та 7,3 %.

Рентабельність виробництва м'яса великої рогатої худоби в цих господарствах в 2010 р. буде досягнута за рахунок зниження собівартості та підвищення ціни реалізації продукції (табл. 6).

6. Рівень і структура собівартості виробництва екологічно чистого м'яса великої рогатої худоби (в розрахунку на 1 ц приросту живої маси)

Статті витрат	ПСП "Липники" Лугинський район				ТОВ "Норинцівське" Народицький район			
	звичайна технологія, 1999 р.		рекомендована технологія, 2010 р.		звичайна технологія, 1999 р.		рекомендована технологія, 2010 р.	
	грн.	%	грн.	%	грн.	%	грн.	%
Оплата праці	42,4	6,7	47,0	11,3	77,7	13,4	63,5	15,2
Відрахування на соціальні заходи	12,7	2,0	21,6	5,2	26,1	4,5	21,6	5,2
Корми	311,4	49,2	180,0	43,4	301,6	52,0	182,0	43,6
Витрати на проведення протирадіаційних заходів на кормових культурах	-	-	64,9	15,6	-	-	62,0	14,9
Засоби захисту тварин	0,6	0,1	2,4	0,6	1,2	0,2	0,9	0,2
Утримання основних засобів	62,7	9,9	27,3	6,6	69,6	12,0	39,5	9,5
Роботи і послуги	73,4	11,6	31,5	7,6	51,6	8,9	29,1	7,0
Організація виробництва і управління	76,6	12,1	31,0	7,5	29,6	5,1	14,1	3,4
Інші витрати	53,1	8,4	9,3	2,2	22,6	3,9	4,2	1,0
Всього витрат (без побічної продукції)	632,9	100,0	415,0	100,0	580,0	100,0	417,0	100,0

Впровадження запропонованих нами заходів по виробництву екологічно чистого м'яса великої рогатої худоби забезпечить зниження собівартості продукції в 2010 р. порівняно з 1999 р. в ПСП "Липники" Лугинського району на 34,4 %, в ТОВ "Норинцівське" Народицького району – на 28,1 %. Передбачається, що питома вага витрат, пов'язаних з виробництвом екологічно чистих кормів, у структурі собівартості 1 ц яловичини становитиме понад 13 %.

В прогнозованому періоді передбачається, що підвищення

вгодованості худоби буде стимулюватися збільшенням реалізаційних цін. Так, якщо в 1999 р. господарства реалізували молодняк нижче середньої вгодованості за цінами в межах 2,50 грн./кг, то в 2010 р. планується реалізувати молодняк вищої вгодованості (живою масою понад 450 кг) за цінами 4,50 грн./кг. Необхідно також встановлювати надбавки за молодняк, який реалізують живою масою від 500 до 600 кг в розмірі 35 %, понад 600 кг – 50 %. За рахунок підвищення вгодованості реалізованої худоби зросте реалізаційна ціна, що дозволить забезпечити рентабельне виробництво яловичини.

По-четверте, вдосконалити систему ціноутворення.

В ринкових умовах регулятором виробництва слід вважати норму прибутку, як відношення величини прибутку до середньорічної вартості основних виробничих фондів, включаючи вартість землі та оборотних засобів.

Для підвищення ефективності виробництва екологічно чистого м'яса великої рогатої худоби необхідно здійснювати диференціацію цін залежно від допустимого рівня забрудненості радіонуклідами. Особливо важливим є положення про те, щоб ціни реалізації забезпечували виробникам екологічно чистої яловичини прибуток не менший, ніж яловичини, вирощеної за звичайною технологією.

Залежно від рівня забрудненості м'яса великої рогатої худоби радіоцезієм, ми пропонуємо встановити такі ціни:

до 100 Бк/кг – 4,50 грн./кг;

від 100 до 150 Бк/кг - 3,15 грн./кг;

від 150 до 200 Бк/кг – 2,20 грн./кг;

По-п'яте, забезпечити державну підтримку виробництва екологічно чистої сільськогосподарської продукції.

В умовах обмеженості власних ресурсів у сільськогосподарських товаровиробників та бюджету, кошти на державну підтримку виробництва екологічно чистого м'яса великої рогатої худоби слід використовувати переважно на допомогу племінним господарствам. Бажано змінити існуючий порядок надання державної фінансової підтримки виробникам племінних ресурсів через пропорційну доплату до аукціонних цін, оскільки такі ціни штучно підвищуються. Тому доцільно надавати фінансову допомогу у вигляді фіксованих надбавок за відповідні продуктивні кондиції племінних тварин, що реалізуються.

По-шосте, розвиток багатокладності в сільському господарстві на основі реформування організаційно-виробничих структур.

На нашу думку, перспективними в даному регіоні є приватні та приватно-орендні підприємства, товариства з обмеженою відповідальністю, сільськогосподарські виробничі кооперативи.

Ми вважаємо, що особисті підсобні господарства населення в нинішніх умовах господарювання займають і ще протягом певного часу

будуть утримувати провідні позиції у виробництві багатьох важливих видів сільськогосподарської продукції, в тому числі м'яса великої рогатої худоби.

ВИСНОВКИ

1. Критерієм еколого-економічної ефективності виробництва м'яса великої рогатої худоби є рівень виробництва екологічно чистої продукції галузі на умовну голову при зменшенні надходження шкідливих речовин у продукцію та скороченні затрат праці, енергоресурсів і кормів.

2. Економічна ефективність виробництва екологічно чистого м'яса великої рогатої худоби визначається величиною додаткового прибутку з розрахунку на 1 ц продукції або на одиницю додаткових витрат, рівнем її рентабельності з урахуванням диференціації цін на продукцію залежно від допустимих рівнів вмісту радіонуклідів.

3. У найближчій перспективі необхідно збільшити поголів'я, підвищити ефективність виробництва екологічно чистого м'яса великої рогатої худоби та інтенсивно розвивати спеціалізовану галузь м'ясного скотарства.

4. Для підвищення ефективності виробництва екологічно чистого м'яса великої рогатої худоби в регіоні необхідно інтенсифікувати виробництво кормів з одночасним проведенням заходів, спрямованих на зниження рівня забрудненості кормів радіонуклідами.

Оптимізована структура посівних площ на 2010 рік дозволить господарствам забезпечити потребу в кормах і сприяти виробництву екологічно чистого м'яса.

5. Ефективність галузі скотарства залежить від результатів реформування і розвитку нових організаційних структур сільськогосподарського виробництва. Для цього необхідно зберегти виробничо-технологічну цілісність великих майнових комплексів, зокрема ферм. Важливо розвивати кооперативні відносини як основну форму взаємодії у сфері АПК та формувати інтегровані господарські структури.

6. Для підвищення ефективності виробництва м'яса великої рогатої худоби необхідно поглибити організаційні зв'язки сільськогосподарських товаровиробників з м'ясопереробними підприємствами, встановити між ними взаємовигідні економічні відносини.

7. Враховуючи сприятливі природно-економічні умови регіону та наявність вивільнених приміщень через скорочення молочного стада після аварії на Чорнобильській АЕС, пропонується застосовувати інтенсивно-пасовищну технологію виробництва екологічно чистого м'яса великої рогатої худоби.

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Паламарчук Т.М. Проблеми збільшення виробництва яловичини на Поліссі // Вісник ЖІТІ. - 1998. - № 7. - С. 206–208.
2. Паламарчук Т.М. Збільшення виробництва екологічно чистої яловичини – один з резервів поліпшення продовольства в Україні // Вісник ДААУ. - 1998. - № 2. - С. 98 – 101.
3. Паламарчук Т.М. Аналіз ефективності виробництва і реалізації м'яса яловичини // Вісник ДААУ. - 1999. - № 1-2. - С. 206 – 209.
4. Паламарчук Т.М. Особисті підсобні господарства – резерв збільшення виробництва яловичини // Агроінком. - 1999. - № 6–7. - С. 47 – 48.
5. Паламарчук Т.М. Проблема виробництва кормів в умовах радіаційного забруднення // Економіка АПК. - 2000. - № 9. - С. 23–26.
6. Паламарчук Т.М. Проблеми виробництва кормів і екологічно чистої яловичини в умовах радіоактивного забруднення // Проблеми економіки агропромислового комплексу і формування його кадрового потенціалу: Кол. монографія у 2 томах. Т.2. – К.: ІАЕ. - 2000. – С. 471 – 475.
7. Паламарчук Т.М. Виробництво екологічно чистої яловичини в умовах радіоактивного забруднення // Вісник Львівського державного аграрного університету: Економіка АПК № 7 (2). - 2000. – С. 184 – 189.
8. Паламарчук Т.М. Реформування: необхідність та перспективи // Економіка: проблеми теорії та практики: Зб. наук. пр. – Дніпропетровськ: ДНУ. – 2000. - С. 72-76.
9. Паламарчук Т.М. Організація оплати праці і матеріальне стимулювання працівників тваринництва в умовах радіоактивного забруднення // Проблеми ефективного функціонування АПК в умовах нових форм власності та господарювання: Кол. монографія у двох томах. Т.2 / За ред. П.Т. Саблука, В.Я. Амбросова, Г.Є. Мазнева. – К.: ІАЕ, 2001 – С. 719-722.
10. Паламарчук Т.М. Проблема виробництва екологічно чистої яловичини та її вирішення в умовах радіоактивного забруднення // Вісник Сумського державного аграрного університету. Серія “Економіка і менеджмент”. – 2001. - № 1. – С. 184-188.
11. Паламарчук Т.М. Проблеми м'ясного скотарства та їх вирішення в умовах радіоактивного забруднення територій // Екологічність продукції АПК: економіка та технологія. В 2т. Т.2 / Зб. статей за матер. Міжнар. наук.-практ. конф. “Економічні проблеми виробництва та споживання екологічно чистої продукції АПК” 24-26 листопада 1999 р., м. Суми, Україна. – Суми: Козацький вал. – 1999. – С. 33-37.

АНОТАЦІЇ

Паламарчук Т.М. Підвищення ефективності виробництва екологічно чистого м'яса великої рогатої худоби в сільськогосподарських підприємствах радіоактивно забруднених районів Полісся. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.06.01 – Економіка підприємств і організація виробництва. Інститут аграрної економіки УААН, м. Київ, 2001.

Дисертація присвячена проблемі підвищення ефективності виробництва екологічно чистого м'яса великої рогатої худоби в умовах радіоактивного забруднення. Розкрито теоретичні і методологічні основи ефективності як економічної категорії. Зроблений аналіз сучасного стану виробництва м'яса великої рогатої худоби та визначено вплив комплексу факторів на його ефективність в сільськогосподарських підприємствах зони Полісся Житомирської області. Проведений аналіз еколого-економічної ефективності вирощування кормових культур.

Обґрунтовано комплекс заходів, спрямованих на підвищення ефективності виробництва екологічно чистого м'яса великої рогатої худоби шляхом створення в регіоні галузі спеціалізованого м'ясного скотарства, зміцнення та поліпшення кормової бази, впровадження інтенсивно-пасовищної технології вирощування худоби, ефективного функціонування нових форм господарювання.

Ключові слова: еколого-економічна ефективність, екологічно чисте м'ясо, кормові культури і угіддя, радіоактивне забруднення, ринок, ціна, модель, реформування.

Паламарчук Т.Н. Повышение эффективности производства экологически чистого мяса крупного рогатого скота в сельскохозяйственных предприятиях радиоактивно загрязненных районов Полесья. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.06.01 – Экономика предприятий и организация производства. Институт аграрной экономики УААН, г. Киев, 2001.

Диссертация посвящена проблеме повышения эффективности производства экологически чистого мяса крупного рогатого скота в условиях радиоактивного загрязнения. Раскрыты теоретические и методологические основы эффективности как экономической категории. Осуществлен анализ современного состояния производства мяса крупного рогатого скота и определено влияние комплекса факторов на его эффективность в сельскохозяйственных предприятиях зоны Полесья Житомирской области. Проведен анализ эколого-экономической эффективности выращивания кормовых культур.

Обоснован комплекс мер, направленных на повышение эффективности производства экологически чистого мяса крупного рогатого скота путем создания в регионе отрасли специализированного мясного скотоводства, укрепления и улучшения кормовой базы, внедрения интенсивно-пастбищной технологии, эффективного функционирования новых форм хозяйствования.

Проанализированы особенности производства экологически чистого мяса крупного рогатого скота в условиях радиоактивного загрязнения в девяти районах Житомирской области и определено влияние основных факторов на эффективность производства говядины.

Большое внимание уделено анализу сложившейся кормовой базы объекта исследований и эколого-экономической эффективности кормовых культур.

На основе проведенных исследований разработан прогноз основных экономических показателей деятельности исследуемых хозяйств по производству мяса крупного рогатого скота на период до 2010 г.

Разработана модель и матрица оптимизации структуры сельскохозяйственных угодий для уменьшения накопления цезия-137 в кормовых культурах на примере частного сельскохозяйственного предприятия "Липники" Лугинского и ООО "Норинцівське" Народичского районов.

Предложена структура кормов для выращивания и откорма молодняка крупного рогатого скота с прогнозированием загрязненности мяса радиоцезием.

В работе разработаны и предложены несколько вариантов технологий производства экологически чистых кормов на примере ООО "Можарівське" Овручского района.

Для повышения эффективности производства экологически чистого мяса крупного рогатого скота в условиях радиационного загрязнения в работе предложен комплекс рекомендаций:

1. Интенсивное развитие специализированной отрасли мясного скотоводства:

- увеличить поголовье мясного направления и к 2005 г. довести соотношение между молочным и мясным скотом 10:1, а на отдаленную перспективу – 4:1;

- внедрять поглотительное скрещивание коров (явление гетерозиса) с высокопроизводительными быками мясных пород: симментальской, герефордской, абердин-ангусской;

- развивать полесский зональный тип мясного скота, волынский мясной и абердин-ангусский тип украинской селекции, которые в перспективе будут базовыми для развития мясного скотоводства;

- использовать подсосное выращивание телят до 6-8-месячного возраста с последующей постановкой бычков на откорм, а развитых мясных телок оставлять для воспроизводства.

2. Обеспечить производство экологически чистых кормов. Важно, чтобы мероприятия по производству экологически чистых кормов осуществлялись вместе с интенсификацией кормопроизводства.

3. Внедрение прогрессивной интенсивно-пастбищной технологии выращивания поголовья позволит эффективно использовать естественные сенокосы и пастбища зоны Полесья.

4. В условиях реформирования аграрного производства способствовать сохранению производственно-технологической целостности больших комплексов, формировать эффективные интегрированные хозяйственные структуры.

5. Удовлетворение потребительского спроса и повышение объемов

производства мяса крупного рогатого скота возможно благодаря системе экономических рычагов – ценового паритета, жизнеспособной кредитной системе, повышению платежеспособности населения.

6. Государственное регулирование и поддержка развития мясного скотоводства в регионе.

Ключевые слова: эколого-экономическая эффективность, экологически чистое мясо, кормовые культуры и угодья, радиоактивное загрязнение, рынок, цена, модель, реформирование.

Palamarchuk T.M. The increasing of the efficiency of pollution-free beef production in the agricultural enterprises polluted with radionuclides districts of Polissya.— Manuscript.

The thesis is for granting a scientific degree of the candidate of economic sciences in specialty 08.06.01 — Economics of Enterprise and Organization of Production. The Institute of Agrarian Economics UAAS, Kiev, 2001.

The dissertation is devoted to the problem of the increasing of efficiency of the pollution-free beef production under the condition of radioactive contamination.

The theoretical and methodological fundamentals of the efficiency as economical category are substantiated. The analysis of the modern situation on the beef production were made and the influence of the complex of factors on it efficiency in the agricultural enterprises of Polissya, Zhytomyr oblast were determined. The analysis of eco-economic efficiency of the feed crops growing also was made.

The main measures on increasing of the pollution-free beef production by creating a particularized cattle breeding in region, improving forage reserve, using intensive – pasturable technology and effective functioning of new form of agricultural enterprises are proved.

Kew words: eco-economic efficiency, pollution-free beef, feed crops, polluted with radionuclides, market, price, model, reforming.